

Sérprent úr

SÓN

TÍMARIT
UM ÓÐFRÆÐI

11 2013

SÓN

TÍMARIT UM ÓÐFRÆÐI

11. HEFTI

RITSTJÓRAR

ANNA ÞORBJÖRG INGÓLFSDÓTTIR

RAGNAR INGI AÐALSTEINSSON

ÓÐFRÆÐIFÉLAGIÐ BOÐN

REYKJAVÍK

2013

Són

er helguð óðfræði og ljóðlist

ÚTGEFANDI

Óðfræðifélagið Boðn

RITSTJÓRAR

Anna Þorbjörg Ingólfssdóttir

Sími: 660 5907. Netfang: annaing@hi.is

Ragnar Ingi Aðalsteinsson

Sími: 895 8697. Netfang: ria@hi.is

RITNEFND

Bjarki Karlsson, Kristján Árnason og Rósa Þorsteinsdóttir

YFIRLESTUR EINSTAKRA GREINA

auk ritstjórnar: Guðvarður Már Gunnlaugsson,

Jóhannes B. Sigtryggsson, Kristján Eiríksson,

Kristján Jóhann Jónsson, Páll Valsson,

Sveinn Yngvi Egilsson og Þórður Helgason

MYND Á KÁPU

Sigríður Ragna Björgvinsdóttir

UMBROT:

Bjarki Karlsson

LETUR:

Junicode eftir Peter Baker

PRENTUN:

Litlaprent

ISSN 1670-3723

SÓN

TÍMARIT UM ÓÐFRÆÐI

11. HEFTI

RITSTJÓRAR

ANNA ÞORBJÖRG INGÓLFSDÓTTIR

RAGNAR INGI AÐALSTEINSSON

ÓÐFRÆÐIFÉLAGIÐ BOÐN

REYKJAVÍK

2013

Són

er helguð óðfræði og ljóðlist

ÚTGEFANDI

Óðfræðifélagið Boðn

RITSTJÓRAR

Anna Þorbjörg Ingólfssdóttir

Sími: 660 5907. Netfang: annaing@hi.is

Ragnar Ingi Aðalsteinsson

Sími: 895 8697. Netfang: ria@hi.is

RITNEFND

Bjarki Karlsson, Kristján Árnason og Rósa Þorsteinsdóttir

YFIRLESTUR EINSTAKRA GREINA

auk ritstjórnar: Guðvarður Már Gunnlaugsson,

Jóhannes B. Sigtryggsson, Kristján Eiríksson,

Kristján Jóhann Jónsson, Páll Valsson,

Sveinn Yngvi Egilsson og Þórður Helgason

MYND Á KÁPU

Sigríður Ragna Björgvinsdóttir

UMBROT:

Bjarki Karlsson

LETUR:

Junicode eftir Peter Baker

PRENTUN:

Litlaprent

ISSN 1670-3723

Þorgeir Sigurðsson

Arinbjarnarkviða – varðveisla¹

1. Inngangur

ARINBJARNARKVIÐA er merkilegt kvæði af mörgum ástæðum. Meðal annars er það samtímaheimild um ævintýralega för Egils Skallagrímssonar til Jórvíkur á fund Eiríks blóðaxar. Kvæðið er ort undir léttum og reglulegum hætti, kviðuhætti. Þótt margt í því sé fornlegt er það skiljanlegra en flest dróttkvæði og aðgengilegra nútímamönnum.

ARINBJARNARKVIÐA er hvergi varðveitt nema í Möðruvallabók, AM 132 fol., á einni blaðsíðu, 99v, aftan við Egils sögu. Sú blaðsíða hefur lengi verið torlesin. Jón Helgason sagði:

Möðruvallabók ber það með sér að hún hefur verið mikið lesin; sumar blaðsíður eru svartfleckóttar og torlesnar og einatt slitnar, einkum þar sem kver mætast. Allra sárgrætilegast er að á blaðsíðunni aftan við Egils sögu er skráð Arinbjarnarkviða Egils Skallagrímssonar og hefur einmitt lent aftast í kveri; hafa hendur síðan einatt leikið um þessa blaðsíðu er bókin var lesin, og er kviðan sum þurrkuð út, en hitt vandlesið sem eftir er. Arinbjarnarkviða er hvergi til annarsstaðar, og hafa forvitnir menn því leitað bragða við, helzt með því að væta blaðið; ekki hefur það bætt úr skák. En að hafa fyrir sér slitið blað, sjá móta fyrir stöfum og fá ekki lesið, er í sjálfu sér meiri skapraun en ef blaðið væri týnt; verður þá að bera sig að huggast við þá von að óbornir töframenn í meðferð ljósa kunni einhverju að fá áorkað síðar meir.

Jón Helgason (1958, 59–61)

1 Höfundur þakkar öllum þeim sem aðstoðuðu hann við gerð þessarar greinar en sérstaklega Guðvarði Má Gunnlaugssyni hjá Árnastofnun.

Vegna þess hve ástandi síðunnar hefur hrakað eru gamlar uppskriftir hennar mikils virði. Sú elsta er komin frá Árna Magnússyni sem lét skrifa hana upp undir lok 17. aldar. Uppskriftir frá honum voru lagðar til grundvallar við fyrstu prentun kviðunnar 1809 í umsjá Guðmundar Magnússonar² (1809, 648–685).

Guðbrandur Vigfússon (1883, 272–275) skrifaði upp kviðuna 1860 og gaf hana út á prenti 1883. Textinn á síðunni er í tveimur dálkum. Neðri helmingur aftari dálks hefur lengi verið ólæsilegur en Guðbrandur gat lesið þar orð og stafi á stangli. Framar í kvæðinu gat hann hins vegar ekki lesið jafn mikið og gert hafði verið áður.

Finnur Jónsson (1886–1888, 347–349) varð fyrstur til að birta bandréttan texta af allri síðunni að fráskildu því sem ekki varð lesið í aftari dálki. Í bandréttum texta er stafsetning eins og í handritinu og öll bönd eru sýnd. Finnur gat lítið lesið í neðri hluta aftari dálks en í heildarútgáfu sinni á dróttkvæðum (1908–1915: A-I, 47) prentaði hann lestur Guðbrands í athugasemdum við kvæðið; „med alt forbehold“.

Jón Helgason (1958, 104) beitti sjálfur ljósagöldrum og las handrit í birtu frá útfjólubláu ljósi³ en sagði það ekki koma að haldi við lestur á slitnum síðum, þar sem letur er nuggað af eins og ætti við um ARINBJARNARKVIÐU. Eigi að síður gat Jón leiðrétt bandréttan texta Finns Jónssonar á fæinum stöðum og var texti Jóns birtur í viðauka í fræðilegri útgáfu Bjarna Einarssonar⁴ (2001, 187–190) á *Egils sögu* Möðruvallabókar. Jón leiðrétti aðallega stafsetningu orða.⁵ Í útgáfu Bjarna (2001, 187) var lestri Guðbrands í aftari dálki sleppt „... hvor Guðbrandur Vigfússon har været ene om at tyde noget“.

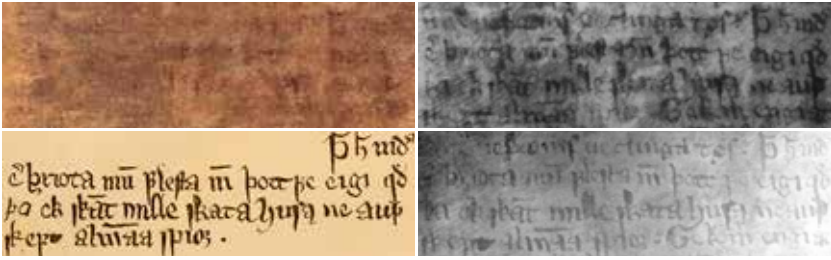
Sú von Jóns Helgasonar að með nýjum tæknibrögðum mætti lesa meira af texta ARINBJARNARKVIÐU hefur nú ræst. Á myndum sem teknar eru með myndavél, sem næm er fyrir innrauðu ljósi, sést talsvert af texta sem er ekki sýnilegur öðruvísi (sjá MYND 1).

2 Guðmundur Magnússon vann að undirbúningi útgáfu Árnaneftdar í Kaupmannahöfn á *Egils sögu* 1809. Hann lést 1798 en Grímur Jónsson Thorkelin sá um endanlegan frágang og útgáfu.

3 Myndir af Möðruvallabók í útfjólubláu ljósi eru til í eigu Árnastofnunar og var slík mynd af 99v notuð ásamt innrauðum myndum við þessa rannsókn. Þegar talað er um myndir af síðunni er m.a. átt við þessa mynd.

4 Á titilsíðu bókarinnar er hún sögð útgefin af Bjarna Einarssyni eftir forvinnu Jóns Helgasonar en þeir voru báðir látnir þegar bókin kom út. Bjarni Einarsson lést 6. október árið 2000 en Jón Helgason lést 19. janúar 1986. Endanlegur frágangur útgáfunnar hvíldi því á herðum ritstjórans, Michael Chesnutt.

5 Sagt er frá tveimur tillögum um breytingar sem tengjast ekki stafsetningu orða í kafla 3 sem Jón setti fram með fyrirvara (*tösar* og *hers*). Þær reynast báðar vera rangar.

MYND 1 Erindi 20 í Arinbjarnarkviðu. Efst til vinstri er venjuleg ljósmynd af handritinu. Hægra megin er mynd tekin í útfjólubláu ljósi. Niðri til vinstri er koparstunga sem prentuð var með fyrstu útgáfu kvæðisins 1809. Neðst til hægri er innrauð mynd (andhverf) sem sýnir að á koparstungunni er mjög nákvæm eftirmynd af handritinu.

Leiðréttá má ýmislegt af því sem áður var lesið eins og sýnt verður með dæmum í þriðja kafla. Einnig má staðfesta talsvert af þeim textabrotum sem Guðbrandur skræði. Í þeim sjást meðal annars stórir stafir í upphafi nokkurra erinda í lok kvæðisins og í þessari grein er það notað til að segja til um heildarfjölda erinda og hvernig þau dreifast á síðuna (sjá MYND 6 og MYND 9).

Á innrauðum myndum sjást textaleifar neðst í aftari dálki sem líkjast texta úr tryggðareid sem myndi hæfa vel sem endir á kvæðinu. Hin viðtekna skoðun er hins vegar sú að kvæðið endi ekki á þessum stað og að framhald þess hafi verið skrifað á blað sem bætt hafi verið inn í Möðruvallabók og hafi glatast fyrir löngu. Hér verður rökstutt að þetta þurfi ekki að vera raunin, en fyrst er kynnt elsta uppskrift kvæðisins.

2 Elstu uppskriftir Arinbjarnarkviðu

Hingað til hefur elsta uppskrift ARINBJARNARKVIÐU verið talin skrifuð í Egilssöguhandritið AM 146 fol. sem vitað er að var skrifað undir lok 17. aldar, eftir forriti frá Árna Magnússyni (sjá nánar um þetta greinargerð í útgáfu Bjarna Einarssonar (2001, xxxix–xli)). Til viðbótar við AM 146 fol. eru til tvær aðrar pappírupskriftir í AM acc 28 og ÍB 169 4to. Þessar þrjár uppskriftir eru náskyldar sem sést til dæmis á brenglaða orðinu *baugstígin* í erindi 14 sem þær hafa allar. Í tveimur greinum í Griplu XXI segja þeir Bjarni Einarsson (2010, 11–14) og Michael Chesnutt (2010, 159–160) frá þessum uppskriftum og nefndir eru ýmsir möguleikar á tengslum þeirra. Þeir Bjarni og Michael Chesnutt vöktu athygli á því að bæði AM acc 28 og ÍB 169 4to hafa átta vísuorð sem eru ekki í AM 146 fol. Þessi vísuorð voru prentuð í elstu útgáfu kvæðisins

1809 en hún studdist bæði við AM 146 fol. og ÍB 169 4to, samkvæmt greinargerð Guðmundar Magnússonar (1809, 648).

Með samanburði við innrauðar myndir sést að uppskriftin í ÍB 169 4to fylgir Möðruvallabók betur en hinar uppskriftirnar og að texti hennar er að minnsta kosti jafn nálægt því að vera bandrétt afrit af texta ARINBJARNARKVIÐU í Möðruvallabók og bandrétt afrit Finns Jónssonar (sbr. TÖFLU 1). Hinar uppskriftirnar hafa sömu frávik og ÍB 169 4to frá Möðruvallabók og til viðbótar ýmis frávik hvor um sig og hljóta því báðar að vera skrifaðar eftir ÍB 169 4to. ÍB 169 4to er því elsta uppskrift kvæðisins og ber með sér að vera skrifuð beint eftir Möðruvallabók með þeirri nákvæmni sem á 17. öld þekktist aðeins hjá Árna Magnússyni og skrifurum hans. Í kafla 3 eru textadæmi sem sýna tengsl þessara uppskrifta og skýra betur hvað hér er átt við en ekki er fjallað nánar um uppruna uppskriftarinnar í ÍB 169 4to eða um líklegan ritara hennar.

ARINBJARNARKVIÐU í ÍB 169 4to er skipt í erindi. Öftustu erindin hafa aðeins eitt orð. Uppskrift Guðbrands Vigfússonar fær þaðan óvæntan stuðning sem sagt er frá í kafla 5 hér á eftir. Ef Guðbrandur eða Finnur hefðu þekkt ÍB 169 4to er líklegt að þeir hefðu gert sér mat úr þessu.

Með Egilssöguútgáfu Árnanevndar 1809 fylgdu prentaðar koparstungur með sýnishornum af texta í ýmsum handritum sögunnar. Þar á meðal var koparstunga með erindi númer 20 í ARINBJARNARKVIÐU (sjá MYND 1). Vegna hennar er textinn í þessu erindi vel þekktur auk þess sem

MYND 2. Opna úr Möðruvallabók, síður 99v og 100r. Arinbjarnarkviða er í tveimur dálkum á síðunni til vinstri. Allur sýnilegur texti er núinn í burtu úr neðri hluta aftari dálks.

hann sést ágætlega á innrauðri mynd. Í næsta kafla er hann notaður til að bera saman uppskriftir kvæðisins (sjá TÖFLU 1). Finnur virðist ekki hafa notað koparstunguna.

3 Innrauðar myndir og samanburður

Skinn íslenskra handrita eru að jafnaði dekkri en venjulegt er í öðrum löndum. Þetta gæti stafað af mikilli notkun þeirra í sötugum vistarverum Íslendinga eða verið vegna annarra verkunaraðferða. Íslendingar höfðu ekki greiðan aðgang að kalksteini sem aðrir notuðu við verkun skinna og þau efni sem þeir notuðu í staðinn gætu hafa dekkst þau (sjá um þetta umfjöllun í BA-ritgerð Bjarkar Þorleifsdóttur 2003).

Blek á gömlum íslenskum handritum líkist í útliti því bleki sem notað var annars staðar á miðöldum (sútunarsýrublek, enska: *iron-gall ink*). Það er móbrúnt á lit og í rauðu og innrauðu ljósi sést það illa á ljósum skinum vegna þess að það er annaðhvort gegnsætt eða á lit eins og skinnin. Á sumum mjög dökkum skinum sést texti með þessu bleki hins vegar vel á innrauðum myndum því að hann er ljósari en skinnið. Þetta á við um síðu 99v.

Sá texti sem sést á innrauðum myndum af síðu 99v, staðfestir efnislega að mestu það sem fyrri menn hafa lesið. Það sem þeim þótti illlæsilegt er venjulega einnig illlæsilegt á þessum myndum.

Á innrauðri mynd af síðu 99v er auðvelt að koma auga á fjölmargar villur í því hvernig orð eru stafsett í bandréttum texta Finns Jónssonar. Meðal annars sjást þar sjö dæmi um að rangt sé sagt til um stóra og litla stafi. Á síðunni eru stórir stafir aðeins notaðir í upphafi erinda en þeir eru oft auðgreinanlegir í ógreinilegum texta. Þótt ekkert annað sjáist er það nóg til að telja erindin og reikna lengd þeirra (í línufjölda) eins og lýst er í kafla 5.

Lýsandi dæmi um notkun stórra stafa og um ónákvæmni í bandréttum texta Finns Jónssonar er í fyrstu línu í aftari dálki ARINBJARNARKVIÐU sem Finnur (1886, 349) skrifaði upp þannig:

⟨ ʀ þʀEN atūgu mier þ tel ek fyrft ⟩

Eftirtaldir villur eru í þessum texta (sbr. MYND 3⁶): Ekki er rétt gerð af *r* (krók-*r*) í orðinu *þrenn*, punkt vantar í lok erindis og ekki er stór stafur í byrjun erindis.

6 Þessi mynd er andhverf eins og aðrar innrauðar myndir í greininni. Það sem er ljóst á myndunum er í raun dökkt og það sem er dökkt er ljóst.

MYND 3: Fyrsta lína í aftari dálki: æ þren atūgu mier: Þtel ek þyrft. Þetta er innrauð mynd (andhverf).

Á MYND 1 og á MYND 3 sést að skriftin á ARINBJARNARKVIÐU hefur einkenni léttiskriftar (enska: *Gothic cursive*) sem er yngri skriftargerð en annars staðar er notuð í Möðruvallabók. Stafir eru tengdir saman og skrifaðir með færri stökum en áður tíðkaðist. Þetta sést m.a. á því hvernig stafurinn *r* er skrifaður í orðinu þrenn þannig að úr verður stafur sem minnir á *v*. Slík skrift var venjuleg í bréfum á 14. öld en ekki á bókum.

Táknið <ʀ>, sem sést á MYND 3, kemur víða fyrir í lok erinda (sjá tvö dæmi til viðbótar á MYND 1) en þess er hvergi getið í uppskriftum kviðunnar. Þetta tákn hefur líkast til villt um fyrir Jóni Helgasyni sem með fyrirvara („forbehold“) setti ar-endingu á orðið *tos*, sjá útgáfu Bjarna Einarssonar (2001, 189). Á MYND 1 sést að þetta orð stendur í lok erindis 19 á undan þessu tákni en Jón hefur túlkað efri hluta þess sem ar-band.

Til að bera saman uppskrift Finns og uppskriftirnar í ÍB 169 4to og AM 146 fol. er eftirfarandi tafla tekin saman um villur sem finna má í erindi númer 20 sem sést á MYND 1:

ÍB 169 4to	mun	m̄	eiḡi	q̄ðka	ek	fkāt	mille	fkata	auð
AM 146 fol.	mun	m̄	eiḡi	q̄ðca	ec	fcamt	milli	fcata	auð
FJ 1886	mū	m̄n̄	eige	q̄ðka	ek	fkāt	mille	fkata	auþ

TAFLA 1. Villur í uppskriftum á erindi 20 (sjá MYND 1). Í síðasta orðinu, *auð-*, er líklega skrifað <ð> ofan í <þ> í Möðruvallabók. Þess vegna er erfitt er að segja til um hvor stafurinn er réttari í uppskriftum.

Villurnar í TÖFLU 1 eru allar í því hvernig orð eru stafsett eða skammstöfuð og eru dæmigerðar fyrir villur annars staðar í uppskrift kvæðisins. Villurnar eru langflestar í AM 146 fol. enda virðist í þeirri uppskrift ekki hirt um að halda stafsetningu forritsins (þ.e. ÍB 169 4to). Villur í ÍB 169 4to eru nokkru færri en hjá Finni. Flestar villur í uppskriftunum hafa engin áhrif á textann eins og hann birtist í útgáfum með samræmdri stafsetningu. Dæmi um annað má þó finna, samanber eftirfarandi:

Upphaf 17. erindis ARINBJARNARKVIÐU er þannig hjá Sigurði Nordal (1933, 264):

Þat allsheri
at undri gefsk,
...

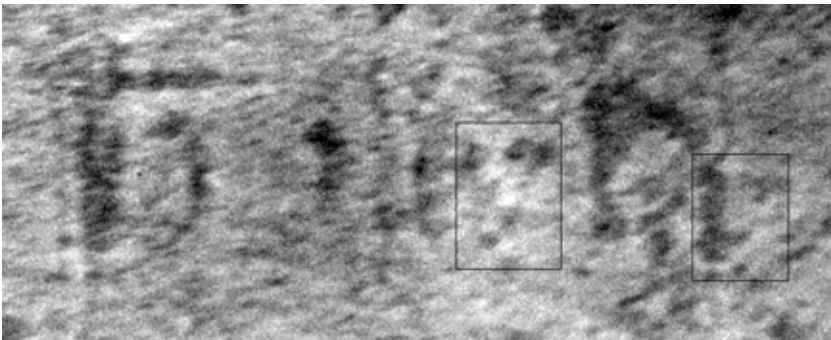
Sá bragfræðigalli er hér á, að í fyrra vísuorði eru of mörg atkvæði. Textinn er þó í samræmi við það sem stendur í AM 146 fol. og eins og þeir lásu, Finnur og Guðbrandur. Jón Helgason taldi sig sjá „med forbehold“ að hér ætti að vera: <Þ allz h̄r, þ.e. að vísuorðið ætti að enda á s og það var prentað í viðauka við útgáfu Bjarna Einarssonar (2001, 189).

Uppskriftirnar sem komnar eru frá Árna Magnússyni eða skrifurum hans hafa eftirfarandi:

ÍB 169 4to	<Þ allr h̄r>
AM acc 28	<Þ̄ allr h̄r>
AM 146 fol.	<Þat allz h̄r>

Í AM acc 28 er stundum gefinn upp bundinn texti sem ætla má að sé úr forriti textans og er textinn hér að framan slíkur texti. Sá texti er oftast eins og textinn í ÍB 169 4to en hér er skrifað orðið <Þ̄> Því í stað <Þ> Þat.

Í Möðruvallabók er hér sami texti og í ÍB 169 4to eins og sést á meðfylgjandi innrauðri mynd:

MYND 4: Hér stendur: <Þ̄ allr h̄r> Þat allr h̄r. Tvö r standa þarna sem líkjast v. Á myndinni eru þau römmuð inn í tvo ferhyrninga.

Hér fer ekkert á milli mála. ÍB 169 4to hefur texta sinn úr Möðruvallabók en hinar uppskriftirnar hafa texta sem hefur verið breytt, líklega til að gera hann skiljanlegri.

Þegar reynt er að ráða í texta, sem sést illa, geta réttar upplýsingar um stafsetningu verið mjög gagnlegar, samanber eftirfarandi:

Í línu 27 í fremra dálki er texti sem hljóðar þannig í útgáfu Sigurðar Nordal (1933, 261) á Egils sögu:

...
hoddfjondum
á hlið aðra

Orðið *hoddfjondum* er leiðrétting á orðinu *hoddfinnondum* sem hefur of mörg atkvæði. Stafréttur texti sem Finnur Jónsson (1886, 348) las og gaf út er þannig⁷ (hornklofar merkja ógreinilegan texta):

FJ 1886 ‹hoð [þiñ] endum a hlið...›

Finnur gat ekki lesið orðið *aðra*. Guðbrandur Vigfússon (1883, 273) hafði hins vegar eyðu á undan og las aðeins: ... *á hlið aðra*.

Elstu uppskriftirnar, sem eru allar ættaðar frá sömu uppskrift úr Möðruvallabók, hafa eftirfarandi texta:⁸

ÍB 169 4to	‹hoðþiñða meñ a hlið aþ›
AM acc 28	‹hoðþiñða meñ a hlið aðra›
AM 146 fol.	‹hoþþiñða m̄ a hliþ aðra›

Hér eru orðin bundin og stafsett á misjafnan hátt en með samræmdri stafsetningu yrði textinn hinn sami. Augljós galli á honum er að einu atkvæði er ofaukið. Á MYND 5A, sem tekin er í útfjólubláu ljósi og er í eigu Árnastofnunar, sést að *a* kemur líklega ekki á eftir *d*.

MYND 5A Hér stendur líklega «ð» fremur en «ða».
Útfjólublá mynd (ljómun)

MYND 5B ‹hoðþi[a]ð[z] [ma]ñ [a]hlið aþ›. Innrauð mynd, andhverf.

7 Guðmundur Magnússon (1809, 660) hafði *hoddfinnendum á hlið aðra* en skrifaði athugasemd um að *hoddfinnendum* væri „konjectur“. Í doktorsritgerð Finns (1884, 109) segir frá þessari athugasemd. Þeir Guðmundur og Finnur voru sammála um að textinn *hoddfinda menn* gengi ekki. Finnur þekkti þann texta úr AM 146 fol.

8 Hér hefur AM acc 28 ekki tilvísun í bundinn texta forrits síns.

ÍB 169 4to hefur ⟨þ⟩ í orðinu *aðra* eins og sést á MYND 5B og líkist skinnbókinni meira en hinar uppskriftirnar. Þótt sérhljóðið í ⟨mañ⟩ sjáist ekki greinilega er það frekar ⟨a⟩ en ⟨e⟩. Til er dæmi um orðið *fjandsmenn* og mörg um orðið *fjandsligr*.⁹ Orðmyndin *fjandsmann* er líklega í nefnifalli, sbr. að orðið *þjónustumann* er skrifað þannig í nefnifalli í Möðruvallabók. Þetta var leiðrétt í eldri útgáfum samkvæmt formála Bjarna (2001, LXV) þar sem vitnað er til rannsókna Björns K. Þórólfssonar og sagt að nefnifallsmyndin *mann* komi þegar fyrir á 14. öld en hún varð algeng síðar.¹⁰

Með aðstoð MYNDAR 5A OG 5B og með ÍB 169 4to er hægt að fara nærri um hvernig textinn hljóti að hafa verið en þó er ekki hægt að slá því endanlega föstu að textinn ⟨hōðþiāðz mañ ahlīð a aþ⟩ sé réttur. Með málfræðilegum og bragfræðilegum rannsóknum má auka líkur á að vel takist til þegar getið er í eyður eins og hér. Viða er svipað ástatt um texta annars staðar í kvæðinu en þetta dæmi verður látið duga um þær rannsóknir sem ÍB 169 4to og nýjar myndir kalla á.

Mikil bót er fyrir byggingu kvæðisins að hafa hér orðið *hoddfjandsmaður* í merkingunni örlátur maður í nefnifalli. Setningunni: *Þar stóð... sem hefst í byrjun 10. erindis, lýkur ekki fyrr en í lok 11. erindis með ... í herskás hilmis garði*, eftir að Egill hefur gefið Arinbirni fimm sæmdarheiti í upphafi hvers vísusfórðungs. Hann er: hoddfjandsmaður, tryggur vinur, heiðþróaður hverju ráði, kníá fremstur og vinur þjóðans. Nafn Arinbjarnar lendir í upphafi erindis. Bygging þessara tveggja erinda virðist þannig vera vönduð og úthugsuð hjá Agli.

Finnur (1884, 109) hefði gjarna viljað sjá hér mannsheiti í nefnifalli, sbr. að í doktorsritgerð sinni sagði hann: „... men er ‘betri’ rigtigt, hvad der er stor sandsynlighed for, er det naturligt i følgende vers at søge en nomin. af et subst. i betydningen mand. f. ex. ‘hoddsinnir, hoddsendir’ eller lignende“.

4. Týnda blaðið

Í útgáfu kviðunnar 1809 er fyrrsögnin: „Arinbjarnar Drápa, edr Brot af henni“. Þar segir Guðmundur Magnússon (1809, 648) að vafalaust sé að kviðan hafi haldið áfram á öðru blaði „... sine dubio olim in aliud folium excurrebat“.

⁹ Þetta er samkvæmt leit í *Ordbog over det norrøne prosasprog*, onp.ku.dk.

¹⁰ Arinbjarnarkviða á síðunni 99v er skrifuð lítið eitt síðar en aðrir hlutar Möðruvallabókar. Ritunartíminn gæti verið um 1400 þegar auðveldara er að finna dæmi um nefnifallsmyndina *mann*.

Guðbrandur Vigfússon færði fram rök fyrir þessari skoðun og taldi að aðeins rúmur helmingur kvæðisins hefði verið skrifaður á síðu 99v og að afgangurinn hefði glatast. Helstu rök hans voru þau að í kvæðinu segist Egill munu lofa Arinbjörn með tvennum og þrennum¹¹ mærdarefnum en í varðveittum hluta kvæðisins er hann aðeins lofaður fyrir gjafmildi.

What is left of the poem can only be half of the whole, as can be seen from the plan, which begins with a *Proem* and *Introduction* (ll. 1-52) telling the tale of the Head-Ransom, followed by an encomium upon *Arinbjorn's generosity* (ll. 61-86). The next part, to guess from legible words here and there, was on his *valour*; the third part (cp. tvenn ok þrenn, l. 60), probably on some other of his noble qualities, with an Epilogue (lost), which concludes with an Envoy (ll. 92-95) preserved in Skalda.

Guðbrandur Vigfússon (1883, 271-272)

Guðbrandur gerir hér ráð fyrir að kvæðið hafi haft greinilega kaflaskiptingu, líka því sem finna má í drápum (og síðar rímum), með inngangi (mansöng), stefjamálum og niðurlagi (slæmum). Hann taldi að miðhlutanum hefði verið skipt í þrjá jafnlanga hluta og aðeins fyrsti hlutinn sé varðveittur.

Þetta þarf ekki að vera rétt. Fá eða engin dæmi eru til um að fornkvæði án stefja hafi slíka byggingu. SONATORREK, sem einnig er ort undir kviðuhætti hefur ekki greinilega kaflaskiptingu.

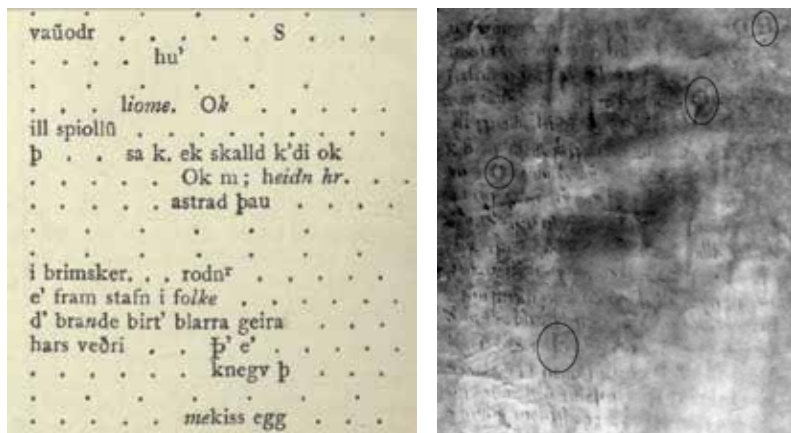
Guðbrandur taldi að það sem sæist af texta kvæðisins í neðri hluta aftari dálks benti til þess að þar væri fjallað um hreysti Arinbjarnar og hernað en í 6. kafla verður bent á að texti neðst í dálkinum gæti verið úr tryggðareíði.

Guðbrandur nefnir það að vísu ekki í sinni röksemdafærslu en það má teljast ótrúlegt að ARINBJARNARKVIÐA hafi fyrir tilviljun fyllt nákvæmlega eina blaðsíðu. Í næsta kafla er leitað skýringa á því.

11 Í kveðskap fornskálda eru oft nefndar tvær tölur og þótt önnur þeirra sé ekki tugatala (þ.e. tuttugu, þrjátíu...) á að leggja þær saman. Í HÚSDRÁPU frá 10. öld (vísu 2) er sagt að Heimdallur sé sonur einnar og átta mæðra en þær voru níu. Í NOREGSKONUNGATALI sem er langt kviðuháttarkvæði frá um 1200 eru eftirfarandi dæmi um að ríkisstjórnarar konunga séu gefin með tveimur tölum: 3 og 70 = 73, 1 og 4 = 5, 6 og 20 = 26, 13 og 20 = 33, 7 og 20 = 27, 16 og 11 = 27, 18 og 7=25, 17 og 6 = 23. Í REKSTEFJU frá 12. öld (vísu 10) er sagt að Ólafur Tryggvason hafi kristnað 3 og 2 lönd (*þrenn* og *tvenni*) og er átt við að hann hafi kristnað 5 lönd sem talin eru upp í framhaldinu. Ef Egill er skilinn á sama hátt er varla um að ræða 5 vísnaflökka, frekar er átt við fimm hrósyrði eins og sagt er frá í lok 3. kafla.

5 Hástafir hjá Guðbrandi og í ÍB 169 4to

Á MYND 6 er sýndur neðri hluti aftari dálks á blaðsíðu 99v í Möðruvallabók.

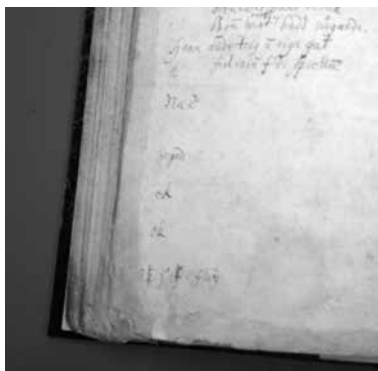
MYND 6: Línur 26–41 í hægra dálki. Vinstra megin er texti Guðbrands (1883, 380) en hægra megin er innrauð mynd af handritinu (andhverf). Dregnir hafa verið hringir utan um hástafina sem sjást á báðum myndum en þeir marka erindaskil. Guðbrandur merkti með skáletri þá stafi sem væru ógreinilegir.

Samkvæmt bandréttri uppskrift Finns Jónssonar (1886, 347–349) er lítill stafur í upphafi erinda númer 3, 4, 16, 17, 19, 20 og 23 en það er rangt. Stórir stafir (hástafir) sjást á myndum af kvæðinu í öllum læsilegum erindum þess (sjá stóra stafi í erindum 16, 17, og 20 á myndum númer 1, 3 og 4).

Það má telja nokkuð öruggt að stórir stafir sem sjást í neðri hluta aftari dálks marki einnig upphaf erinda og þar með sjást allir upphafsstafir kvæðisins nema í erindum 28 og 29.¹² Síðast sést upphafsstafur erindis númer 30.

Í ÍB 169 4to er textanum skipt í erindi. Aðeins er skrifaður helmingur erindis númer 23 en skilið er eftir pláss fyrir hinn helminginn. Þar fyrir neðan eru upphafsorð fjögurra næstu erinda. Þessi orð hafa ekki birst áður opinberlega.

12 Ef gert væri ráð fyrir að aðeins vantaði einn stóran staf yrðu tvö erindi óhófllega löng (rúmlega 3,5 línur).

MYND 7: Endir uppskriftar í ÍB 169 4to. Hér eru skrifaðar tvær langlínur með fyrri helmingi erindis númer 23 en skilið er eftir pláss fyrir tvær langlínur sem vantar. Þar fyrir neðan eru upphafsorð fyrir erindi 24, 25, 26 og 27. Textinn í neðstu línunni er illskiljanlegur en búast hefði mátt við að hann táknaði upphafsorð 28. erindis. Næstu síður eru auðar.

Í TÖFLU 2 eru orðin sem sjást á MYND 7 ásamt lestri af innrauðri mynd og lestri Guðbrands:

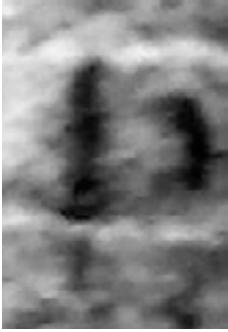
Erindi	Guðbrandur Vigfússon	ÍB 169 4to	Innrauð mynd
24	Þ' e'	Nu ě	Þ
25	S	Segeð	S
26	O[k]	Ok	O
27	Ok	Ok	O
28	-	-	-
29	-	-	-
30	Þ' e'	-	Þ

TAFLA 2 Upphaf erinda 24-30, samanburður

ÍB 169 4to ber ekki saman við lestur Guðbrands um upphafið á 24. erindi. Á MYND 8A sést hins vegar að það er vel skiljanlegt að þar sé lesið *N* fremur en *Þ*. Af þessu sést að textinn hefur hér verið mjög ógreini- legur á 17. öld.

MYND 8A Það sem sést af erindi númer 24. Neðst, niðri til hægri er stórt *S* sem táknar byrjun á nýju erindi. Efst, vinstra megin við miðju er mjög stórt *Þ* sem í ÍB 169 4to er lesið sem *N*.

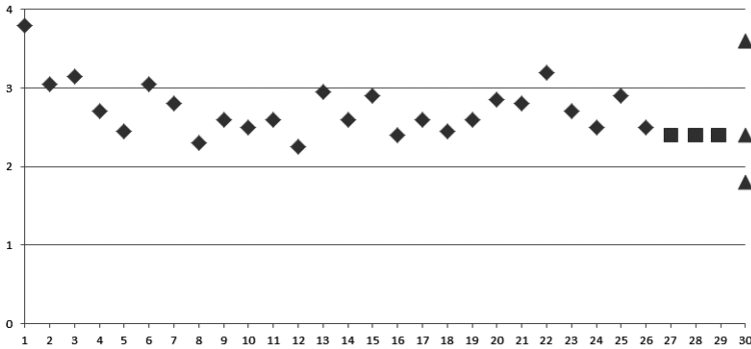

MYND 8B Stafurinn *P* Sést með berum augum og á mynd í útfjólubláu ljósi sést greinilega *P* fremur en *N*.

Vegna þess að Guðbrandur gat lesið stöku orð í neðri hluta aftari dálks hefði mátt ætla að á 17. öld hefði mátt lesa þar talsvert af samfelldum texta, en ÍB 169 4to sýnir að þá var neðri hluti dálksins einnig ólæsilegur.

Kvæði með 30 erindum getur vel verið hæfilega langt, sbr. að SONATORREK er 25 erindi. HÖFUÐLAUSN er 20 erindi með hálfu erindi til viðbótar í lokin. Skáldin létu gjarna fjölda erinda standa á tug og kvæðin voru sögð tvítug, þrítug, fertug o.s.frv. Í *Egils sögu* (2001, 116) ráðlagði Arinbjörn Agli að yrkja tvítuga drápu til að leysa höfuð sitt undan reiði konungs að dæmi Braga skálds sem einnig hefði ort tvítuga drápu í sama tilgangi.

Með því að taka eftir staðsetningu upphafsstafa erinda má gera eftirfarandi mynd sem sýnir línufjölda erinda. Fyrir erindi 24, 25 og 26 er þetta gert með stuðningi MYNDAR 6. Fyrir erindi 27, 28 og 29 er birt meðaltal (vegna þess að ekki sést hvar erindi 28 og 29 byrja). Fyrir erindi 30 eru sýndir þrjár möguleikar. Einn möguleikinn er ef á síðunni eru 30 heil erindi, annar ef þau eru 31 og sá þriðji ef þau eru 30 og hálf. Síðasttaldi möguleikinn er líklegastur.

MYND 9: Lengd erinda í ARINBJARNARKVIÐU. Meðallengdin er 2,7 handritslínur. Síðustu erindin voru að öllum líkindum 2,4 línur að meðaltali. Sjá skýringar framar.

Erindin eru að meðaltali 2,7 handritslínur að lengd. Fyrsta erindið tekur mest pláss (nærri fjórar línur) vegna stórs upphafsstafs og þess að tvö orð, *hilmí at* eru endurtekin vegna mistaka.

Erindin þrjú, númer 27, 28 og 29, taka rúmlega 7 handritslínur (sjá MYND 9) eða um 2,4 línur hvert erindi sem þýðir að fremur þétt hefur verið skrifað undir lokin. Hugsanlega er hér um tilviljun að ræða, erindi taka mismikið pláss, en ef ætlunin var að fylla síðuna með þessu eina kvæði mátti einmitt búast við því að annaðhvort kæmi eyða í lokin eða að skrifað væri þéttar.

Á eftir erindi 30 er pláss fyrir hálf erindi ef það erindi er álika þétt skrifað og erindin þrjú á undan. Ef heilt erindi kæmi þar á eftir væri mjög þétt skrifað (sbr. mynd).

Í þessari umfjöllun hefur verið gert ráð fyrir að blaðið sé fullskrifað en það sést ekki með berum augum. Á innrauðum myndum sést að það er rétt og á þeim sést nokkuð af því sem er skrifað í lok síðunnar.

6. *Mækis egg og tilgáta um tryggðareid*

Í neðstu línu í aftari dálki las Guðbrandur Vigfússon orðin «mekif egg *mækis egg* (æ er venjulega skrifað *e* á síðunni), sjá MYND 6. Þessi orð fylla líklega þrjár atkvæðastöður í forlínu og standa fyrir miðju, neðst í hægri dálki. Á eftir þeim kemst hæglega fyrir síðlína með fjórum atkvæðum.

Orðin *mækis egg* koma þrisvar fyrir í dróttkvæðum,¹³ einu sinni í REK-STEPJU frá 12. öld og tvisvar í GRÁFELDARDRÁPU frá 10. öld sem ort var eftir fall Haralds gráfeldar Eiríkssonar og Arinbjarnar. Guðbrandur taldi að orðin í neðri hluta aftari dálks sýndu að þar væri lýst hreysti og hernaði Arinbjarnar og á þessum stöðum eru orðin einmitt notuð í slíkum lýsingum.

Orðin *mækis egg* koma einnig fyrir Eddukvæðum í tryggðareidi í VÖLUNDARKVIÐU í Konungsbók eddukvæða (upphaf erindis 32¹⁴):

eipa ftcv m̄ aþ	Eiða skaltu mér áðr
aia vi-na	alla vinna
at scipf bozþi	að skips borði
ʒ at scialðar rænoð.	ok að skjaldar rönd,
at marf bögi	að mars bægi
ʒ at mekf eg	ok að mækis egg

Ef niðurlag ARINBJARNARKVIÐU er á síðu 99v gæti það hafa verið texti svipaður þessum. MYND 10 sýnir hvað sjá má í neðstu tveimur línunum aftari dálks.

13 Þetta er byggt á leit í samræmdum texta Finns Jónssonar 1908–1915, sem er í boði á vefsíðu *The Skaldic Project*: abdn.ac.uk/skaldic/db.php.

14 Sjá *Braga – óðfræðivef* – Greinir skáldskapar: bragi.info. Ath. að <ʒ, at> samræmist í ok, að þar sem það er meginregla hjá skrifara Konungsbókar.

MYND 10: Innrauð mynd (andhverf) af texta neðst í aftari dálki.

Eftirfarandi er það sem lesa má á myndinni. Innan hornklofa er texti sem vel gæti verið rangt lesinn. Ekki er reynt að giska á hvað stendur fremst í efri línunni

< [hōð] æme[l]₁ >

< [ð fκia]llð[.] mekiff egg [æ] >

Erfitt er að ráða í fyrri hluta efri línu en aftast stendur «æme[l]₁» ok *mæli*. Þar fyrir framan gæti staðið orðið «hōð» *hōnd*. Aftast í neðri línu sjást orðin sem Guðbrandur las «mekiff egg» *mækis egg*, en freistandi er að sjá frammar standa orðmyndina *skjaldar* þótt aðeins stafirnir «llð» séu ótvíráðir. Yst til vinstri, í neðri línu, virðist standa «ð» en það ætti vel við að þar væri síðasti stafur í orðinu *rönd*.

Egill endaði HÖFUÐLAUSN á fjórum línunum, hálfu erindi sem túlka má sem áhrinsorð (*Njóti bauga* o.s.frv). ARINBJARNARKVIÐA gæti hafa endað á upptalningu af sama toga með: *mækis egg og mars bægi*. Í ARINBJARNARKVIÐU segist Egill komast hjá því að gerast heitrofi og í lok kvæðisins gæti hann verið að endurnýja heit sín við Arinbjörn.

Ef til vill var neðri hluti aftari dálks vísitandi núinn í burtu af einhverjum sem líkaði ekki sú lýsing sem þar var gefin á heiðnum svarðögum en vildi þó ekki eyðileggja allt kvæðið. Það myndi skýra hið óvenjulega slit á síðunni en búast hefði mátt við mestu sliti á jöðrum textans (sjá MYND 2). Á kveraskilum, eins og hér, getur að vísu hæglega komið nuddfar nær miðju textans en nuddfarið á síðu 99v er óvenjulega afmarkað í aftari dálki.

Lengi hefur verið talið að lokaerindi ARINBJARNARKVIÐU hafi varðveist annars staðar og er það næsta umfjöllunarefni.

7. *Erindi sem hafa varðveist annars staðar*

Í Snorra-Eddu og í málskrúðsfræði Ólafs hvítaskálds er á nokkrum stöðum vitnað í kveðskap eftir Egil Skallagrímsson, ortan undir kviðuhætti. Þar á meðal er eitt og hálf erindi úr SONATORREKI en fimm aðrar tilvitnanir hafa verið taldar vera úr ARINBJARNARKVIÐU.

Eftirfarandi er örugglega úr ARINBJARNARKVIÐU, texti eins og í útgáfu Sigurðar Nordal (1933, 260–264):

Erindi 8,	vísuorð 1-4	Við því tók ...	(Snorra-Edda)
Erindi 15,	vísuorð 1-8	Erum auðskœf ...	(Málskrúðsfræði)
Erindi 17,	vísuorð 5-8	en grjót-björn ...	(Snorra-Edda)

Eftir standa tvær vísur sem báðar eru varðveittar í málskrúðsfræðinni. Árni Magnússon gat sér til að önnur vísan væri úr ARINBJARNARKVIÐU samkvæmt athugasemd í safni hans af fornkvæðum í handritinu AM 761 b 4to. Hann giskaði hins vegar á að hin vísan væri úr SONATORREKI Egils (sjá formála Bjarna Einarssonar (2001, XL-XLI)). Aðrir hafa hins vegar talið báðar vísurnar eiga heima í ARINBJARNARKVIÐU.

Sú vísa sem Árni tengdi við SONATORREK er þannig:

Þat's órétt,
es orpit hefr
á máskeið
morgu gagni,
ramriðin
Rokkva stóði,
vellvönuðr,
þvís veitti mér.

Sigurður Nordal (1933, 267)

Þessi vísa er góð viðbót við ARINBJARNARKVIÐU þar sem Egill segir í henni að Arinbjörn hafi gert margt fyrir sig sem er í samræmi við *Egils sögu*. Áður í kvæðinu var Arinbjörn aðeins lofaður fyrir það sem gerðist í Jórvík. Í útgáfu Árnaneftdar á *Egils sögu* 1809 var þessari vísu komið fyrir á milli erinda 12 og 13 í ARINBJARNARKVIÐU. Á þeim stað birtist hún sem ein ástæða til viðbótar fyrir Egil að mæra Arinbjörn. Guðbrandur sagði um þessa vísu:

The present Editor took great pains to read the washed-out ghostly marking on the bleak greasy page, in 1860, and was able after long

efforts to read nearly all the first column, with the top half and a few words here and there down the second column. His copy is printed in an Appendix. See also *Ný felags-rit*, 1861. He was able for the first time to fix the place of one of the two quotations in Edda from the lost part of the Song, and to make corrections in the previous copies.

Guðbrandur Vigfússon (1883, 271)

Guðbrandur vildi hafa vísuna aftan en hún var í 1809-útgáfunni. Ekki er augljóst hvað hann á við með „lost part of the song“. Í *Nýjum félagsritum*, sem hér er vísað til, kemur fram hvar hann vildi setja vísuna:

Kvæðið allt ætla eg að hafi verið fertugt eða fimtugt; inngánger kvæðisins er 15 erindi, þá 7 erindi um örlyndi Arinbjarnar, auðsæld og göfuglyndi, þá að líkindum önnur 7 erindi um hreysti hans og hernað, og síðan eitthvað hið þriðja, svo sem trygð hans og vinfesti. [Eftirfarandi er í neðanmálgrein] Þar held eg eigi heima vísan:

Þat er óréttt
er orpit hefir. o.s.frv.

sem í útgáfum er sett inn af getgátu, og að eg held á rangan stað.

Guðbrandur Vigfússon (1861, 127)

Vísan ætti samkvæmt þessu heima einhvers staðar aftan við fyrstu 30 erindin og hún væri þá á hinu týnda blaði.

Á hinn bóginn segir Guðbrandur í athugasemdum við kvæðið í útgáfu sinni að honum hafi auðnast að greina staðsetningu vísunnar í aftari dálkinum.

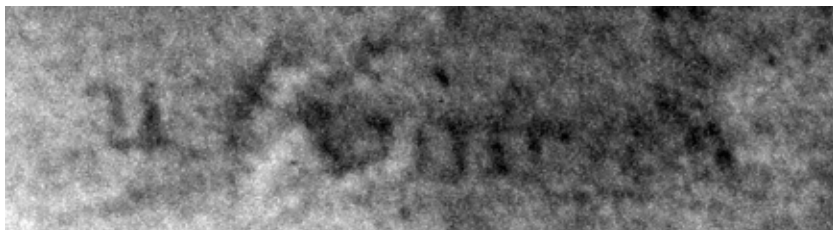
... Cited in Edda, we are able to identify it in the blurred column: the image is from the saying, kasta á glæ ...

Guðbrandur Vigfússon (1861, 540)

Samkvæmt lestri Guðbrands stendur orðið *vönuðr*, skrifað <vaūoðr> á réttum stað miðað við lengd erindisins til að vera erindi númer 24 í kvæðinu. Guðbrandur merkti engan staf sem ógreinilegan (sjá MYND 6). Hæfilega mikið er eftir af línunni áður en kemur að upphafsstaf næsta erindis, sem Guðbrandur sá að hófst á <S> (<Segeð> skv. ÍB 169 4to sem Guðbrandur þekkti ekki¹⁵) og erindið sjálft hefst á réttum upphafsstaf <Ð> og hann er sammála ÍB 169 4to um að næst komi sögnin *er* eins og í umræddri vísu. Á innrauðum myndum sjást báðir þessir upphafsstafir

15 Guðbrandur tekur sérstaklega fram í *Nýjum félagsritum*, 1861 bls. 127, að hann þekki enga eldri uppskrift kvæðisins en þá sem er í AM 146 fol.

ágætlega og þótt orðið «vaūoðr» sé ekki greinilegt virðist það einnig vera á sínum stað fremst í línu 25 (sjá mynd) og framan við það má sjá leifar af *vell-* úr *vellvǫnuðr*.

MYND 11: Lína 25 í aftari dálki «[...]v[au..ð.]» *vell-vǫnuðr*.

Hér verður ekki bæði sleppt og haldið. Úr því að vísan reynist vera erindi númer 24, grefur hún undan hugmyndum Guðbrands um lengd kvæðisins.

Þá er aðeins eftir ein tilvitnun í Egil sem gæti verið af hinu týnda blaði en hún er þessi vísa:

Vask árvakr,
bark orð saman
með málþjóns
morginverkum,
hlóðk lofkost
þanns lengi stendr
óbrotgjarn
í bragar túni.

Sigurður Nordal (1933, 267)

Guðbrandur kallaði þessa vísu eftirmála (e. *envoy*, sjá tilvitnun framar). Vísan er ekki hluti af kvæðinu¹⁶ og gæti fylgt hvaða lofkvæði sem er. Nægilega mikið sést af texta á síðu 99v til að hægt sé að segja að þessi vísa standi ekki neðst á síðunni og hún kemst raunar hvergi fyrir á henni.

Hér gefur Egill kveðskap sínum þá einkunn að vera óbrotgjarn minnisvarði sem standa muni lengi. Vísan gæti átt heima sem lausavísa í frásögninni af Jórvíkurferð Egils en þar segir Arinbjörn að Egill geti bætt konungi að hafa mælt illa til hans með „lofs orðum þeim er allan

16 Sigurður Nordal (1993, 263) taldi í útgáfu sinni að erindi 14 vísaði til niðurlagserindisins. Sú vísun er mjög óljós auk þess sem þetta erindi er illa varðveitt (inniheldur m.a. orðið *baugstigginn* í ÍB 169 4to) og útgefendur hafa þurft að gera á því miklar lagfæringar.

aldr megi vppi vera“ (*Egils saga* 2001, 115). Samkvæmt sögunni urðu það morgunverk Egils næsta dag að koma saman HÖFUÐLAUSN sem með réttu má kalla lofköst. Í þeirri frásögn er önnur vísa sem ort er undir kviðuhætti og á þó ekki heima í ARINBJARNARKVIÐU: „Erumka leitt, þótt ljótr séi ...“, Sigurður Nordal (1933, 193–194).

Á þessum stað væri vísan ein af mörgum ótrúlegum grobbvísium sögunnar. Þær vísur gætu aðrir hafa ortar fyrir Egils hönd en Sigurður Nordal (1933, XII–XIII) setti fram þá skemmtilegu tilgátu að hann hefði gert það sjálfur eftir að hann komst á raupsaldurinn.

8. Niðurlag

ARINBJARNARKVIÐA er betur varðveitt en hingað til hefur verið talið. Á innrauðum myndum sem höfundur hefur tekið af ARINBJARNARKVIÐU í Möðruvallabók sést víða læsilegur texti en öll kviðan er nú ólæsileg með berum augum. Í þessari grein voru sýnd dæmi um að með innrauðum og útfjólubláum myndum væri hægt að leiðrétta sumt af því sem áður var skrifað upp af kviðunni á meðan hún var læsilegri (sjá MYND 4, MYND 5A og MYND 5B).

Framlag Finns Jónssonar við rannsóknir á ARINBJARNARKVIÐU er vel þekkt en nú sést að framlag eldri fræðimanna var meira og mikilvægara en áður var vitað. Meðal þessara manna voru Árni Magnússon og ritarar hans, Guðmundur Magnússon og aðrir sem komu að fyrstu útgáfu kvæðisins 1809 og Guðbrandur Vigfússon. Þetta sést á eftirfarandi:

Uppskriftin í ÍB 169 4to inniheldur bandréttan texta Möðruvallabókar og er að gæðum álíka og bandréttur texti Finns Jónssonar (sbr. TÖFLU 1). Þessi uppskrift er frá 17. öld og er líklega komin frá Árna Magnússyni eða skrifurum hans. Hún sýnir að síðasti fjórðungur síðunnar var þegar torlæsilegur á 17. öld (sjá TÖFLU 2).

Koparstunga, sem birt var í 1809-útgáfu *Egils sögu*, af 20. erindi kviðunnar er nákvæm eftirmynd af því sem stendur í skinnbókinni og gefur hugmynd um hversu miklu læsilegri hún var á þessum stað fyrir 200 árum (sjá MYND 1).

Hægt er að staðfesta talsvert af þeim textabrotum sem Guðbrandur Vigfússon las í síðasta fjórðungi kvæðisins. Sérstaklega sjást á innrauðum myndum allir stórir stafir sem hann sá og því er hægt að telja erindi í kvæðinu og áætla lengd þeirra (sjá MYND 9). Þessu til viðbótar hefur ÍB 169 4to upphafsorð fjögurra erinda sem Guðbrandur sá upphafið á (sjá TÖFLU 2).

Aðeins örfá fornkvæði hafa varðveist í heilu lagi. Oftast eru aðeins varðveittar úr þeim fáeinar tilvitnanir og um flest þeirra er ekki vitað hve löng þau voru. Í þessari grein hefur verið rökstutt að óþarft sé að gera ráð fyrir öðru en að kvíðan sé öll skrifuð á síðu 99v. Ef fallist er á þetta er ARINBJARNARKVIÐA með best varðveittu fornkvæðum.

HEIMILDIR

- Bjarni Einarsson (útg.). 2001. *Egils saga Skallagrímssonar*. Bind I. A-redaktion. Editiones Arnarnænar A 19. Ritstj. Michael Chesnutt. Reitzel, København.
- Bjarni Einarsson. 2010. „Om den Arnarnænske kommissions udgave af *Egils saga Skallagrímssonar* (1809).“ *Gripla* XXI, bls. 7–18.
- Björk Þorleifsdóttir. 2003. *Af bókfelli: smásjárathuganir á íslenskum skinnhandritum*. B.A.-ritgerð við Háskóla Íslands.
- Chesnutt Michael, 2010. „On the Structure, Format and Preservation of Möðruvallabók.“ *Gripla* XXI, bls. 147–168.
- Finnur Jónsson (útg.). 1886–1888. *Egils saga Skallagrímssonar tilligemed Egils störra kvad*. Samfund til udgivelse af gammel nordisk litteratur, XVII. København.
- Finnur Jónsson. 1884. *Kritiske studier over en del af de ældste norske og islandske skjaldekvad*. Doktorsritgerð við Kaupmannahafnarháskóla. Gyldendal. København.
- Finnur Jónsson. 1908–1915. *Den Norsk-Islandske Skjaldedigtning*. Kommissionen for det Arnarnænske legat. København.
- Guðbrandur Vigfússon. 1861. „Um nokkrar Íslendingasögur.“ *Ný félagsrit* 21, bls. 118–127.
- Guðbrandur Vigfússon. 1883. *Corpus poeticum boreale – The poetry of the old northern tongue from the earliest times to the thirteenth century*. Ritstj. E. York Powell. Clarendon Press. Oxford.
- Guðmundur Magnússon (útg.). 1809. *Egils-Saga, sive Egilli Skallagrímii Vita*. Kommissionen for det Arnarnænske legat. København.
- Jón Helgason. 1958. *Handritaspjall*. Mál og menning. Reykjavík.
- Sigurður Nordal (útg.). 1933. *Egils saga Skalla-Grimssonar*. Íslenzk fornrit II. Hið íslenzka fornritafélag. Reykjavík.

HANDRIT

AM Acc 28 Arinbjarnarkviða í safni af Íslendingasögum, skrifað á 18. öld, bls. 497–501.

AM 132 fol. Arinbjarnarkviða, *Möðruvallabók*, frá 14. öld, bls. 99v.

AM 146 fol. Arinbjarnarkviða, *Egils saga Skallagrímssonar*, 1690–1697, bls. 88v–90r.

ÍB 169 4to Arinbjarnarkviða, *Samtíningur - Hluti II*, bls. 17r–18v.

VEFSÍÐUR SEM VORU NOTAÐAR SEM HEIMILDIR

síðast skoðaðar 20. október 2013:

Bragi – óðfræðivefur á vefsetri óðfræðifélagsins Boðnar í Reykjavík: bragi.info.

Bandréttir textar af safninu „Greinir skáldskapar“.

Ordbog over det norrøne prosasprog á vefsíðu Kaupmannahafnarháskóla: onp.ku.dk.

The Skaldic Project með leit í B-texta Finns Jónssonar: abdn.ac.uk/skaldic/db.php.

